
de Arabische bewoners van Galilea. Het eedgenootschap van Helvetia bestond uit diverse volken. De Zwitsers plaatsten dan ook voorzichtige vraagtekens bij de voorstelling van Israël als een joods land – daarvoor kende Hans Bernath de (christelijke) Arabieren in Nazareth te goed.²³

– Nederland en Duitsland hadden de oorlog daarentegen onder *nationaal-socialistische heerschappij* meegemaakt. Bakker en Pilon hadden de deportaties gezien, Kremers als dertienjarige kindsoldaat de ‘Totale Krieg’. Ze waren het met elkaar eens: na deze verschrikkingen was een radicaal nieuw begin in de joods-christelijke betrekkingen geboden. Zonder zo’n daad om omkeer hadden kerk en christendom in Europa hun bestaansrechts verspeeld. Voor het belang van dit nieuwe begin moest al het andere wijken, óók de kleine groep van joden-christenen.

Onrust in Israël over Nes Ammim, 1962-1963

Al sinds de zomer van 1960 stonden de initiatiefnemers van Nes Ammim in contact met een patiënt van Hans Bernath: de druzenseik Abdullah Salman Saleh Khayr, woonachtig in het dorp Abu Sj’nan. Deze sjeik was in principe bereid om in de kustvlakte van Aser, ten noordoosten van de stad Akko, land te verkopen. Het ging om ongeveer 1500 dunam (114 hectare). De vraagprijs, een miljoen Zwitserse francs, zou in gelijke delen door ieder van de vier Nes Ammim-verenigingen opgebracht moeten worden. In de praktijk kwam het erop neer dat Amerika zich in 1964 zou terugtrekken, en dat vooral de Zwitsers en de Duitsers (mede door een grote bijdrage van de Rheinische Kirche) ervoor zouden zorgen dat het bedrag niettemin op tafel kwam. Er was haast bij de koop, die begin 1962 besloten werd. Jakob Bernath merkte op dat de omliggende kibboetsim het land van de sjeik maar al te graag zelf gekocht zouden hebben. De opluchting over de geslaagde transactie was groot.²⁴

Pas vele jaren later kwam bij Snoek de vraag op wat er van de Arabische pachters van de sjeik geworden was, die de grond tot dan toe bewerkt hadden.²⁵ De Bernaths, Pilon en Bakker hadden op dat moment andere zorgen aan hun hoofd. Ze organiseerden een grootschalige wervingscampagne, op basis van het aan Eshkol overhandigde memorandum. De joden-christenen werden niet langer vermeld, het bedrijven van zending categorisch afgewezen. Slechts zó kon een op solidariteit en respect berustende relatie met het joodse volk opgebouwd worden.²⁶ Effect was dat sommigen van degenen die het plan van 1958 gesteund hadden, zich nu terugtrokken.²⁷ Andere pleitbezorgers van de oorspronkelijke opzet gaven de hoop echter nog niet op. Tot hen behoorde de zendeling

²³ Interview met mw. Monika Assenberg (Nes Ammim Schweiz, Zürich 16 maart 2011).

²⁴ Jakob Bernath aan bestuur Nes Ammim AG, Thayngen 12 februari 1962 (archief Nes Ammim Duitsland, Düsseldorf).

²⁵ J.M. Snoek, *Soms moet een mens kleur bekennen*, 189.

²⁶ Brochure *Nes Ammim. Een christelijke nederzetting in Israël*, december 1961, in: Het Utrechts Archief, archief deputaten Kerk en Israël GKN, inv.nr. 377.

²⁷ Vgl. het bedanken van de Kamper hoogleraar J.L. Koole. Diens brief aan de vereniging Nes Ammim Nederland, Kampen 27 juli 1962, bevindt zich in: Het Utrechts Archief, archief deputaten Kerk en Israël GKN, inv.nr. 372.